

har ikke, som man kunde vente det, gjort sig den størst mulige Umage for klart og skarpt at betegne, hvem der er Lovens Genstand, og hvad der skal gøres med dem, men de har tværtimod ingen Ulejlighed skyet for at finde de mest uklare og flydende Udtryk, lige til det Punkt, hvor selve Lovens Genstand flyder helt ud af Forslaget, som altsaa først faar Mening og Hensigt, naar en helt anden Institution end Lovgivningsmagten har bestemt: Du hører ind under Loven og du ikke. Men allerede derved kommer vi ind i Forhold, som det er umuligt at byde et moderne Erhvervsliv. Enten maa en saadan Lovgivning ud over, at der oprettes nogle Embeder og Stillinger, blive Papir, eller den maa blive en Spændetrøje om Erhvervslivet, endda en, der anbringes med stor Vilkaarlighed, saaledes som vi har sørgelige Eksempler paa det fra Krigstidens Restriktionslovgivning, og som derfor lægger den største Hindring af alle i Vejen for Erhvervslivet, nemlig Usikkerheden.

Jeg har nu ikke Lov at forudsætte, at Forslagsstillerne er mindre fornuftige Mennesker end vi andre, og det er da naturligt at spørge, hvorledes de kommer til al denne Uklarhed. Og Aarsagen, mener jeg, er den, at de ikke har undersøgt Problemet til Bunds, de er ikke naaet til at stille det i egentlig Forstand. De har faaet Øje paa nogle Forstømt, nogle Fænomener som Monopolerne, der spiller en vis Rolle i Tiden, men som ogsaa har spillet en stor Rolle i andre Tider, da der arbejdedes paa et helt andet Produktionsgrundlag end i vor Tid. Det er Monopolet som saadant, de ser, men de ser hverken dets organiske Sammenhæng med det karakteristiske i Nutidens Produktionsmetode, eller at Monopolet hverken er den eneste eller den værste af de Samfundet som saadant og dets Erhvervsliv truende Bivirkninger af denne Produktionsmetode. Havde de gjort det, maatte de nemlig være gaaet til en Undersøgelse af selve denne Metode. De maatte have fastslaaet dens egentlige Væsen og de Virkninger, der var et naturligt Udflod af dette Væsen, og de vilde saa have opdaget, hvad jeg nylig sagde, at Monopoldannelsen kun var een af flere Virkninger og en mindre farlig, allerede af den Grund, at Monopoler er højst upopulære i vor Tid. De vilde ogsaa have set, at man overfor dem vilde kunne gaa en langt simplere Vej end den, de har foreslaaet, og at denne Vej tillige vilde have det uvurderlige Fortrin, at den

i det hele vilde virke hemmende paa de Kræfter i Nutidens Produktionsmetode, som er de farlige.

Jeg vil nu forsøge at gaa den Vej. Jeg vil fremfor alt forsøge at stille Problemet, men for at kunne det maa jeg løfte det helt ud af det Leje, som Forslaget lægger det i. Jeg vil indtil videre lade det snævrere Monopolproblem ligge. Jeg noterer kun, at Nutidens Monopoler i Modsætning til tidligere Tiders er en naturlig Tendens for selve Nutidens Produktionsmetode, og jeg spørger da: Hvad er saa det karakteristiske for denne Nutidens Produktionsmetode?

Her maa vi da først skelne mellem Landbruget og de Erhverv, som man kan sammenfatte under Betegnelsen Byerhverv, for de producerer i vor Tid efter Metoder, som i deres tekniske og dermed sociale Virkninger er fuldkomne Modsætninger. Jeg siger: „efter Metoder“, og „efter Metoder i vor Tid“. Jeg forudsætter altsaa, at Produktionsmetoderne skifter, og da vi jo nu skal i Bunden af Sagen, er der Grund til at spørge, *hvorfor* de skifter. Fordi den sidste Grund til, at der udvikler sig en Økonomi i det menneskelige Samfund, er, at Menneskene er skabt med Fornødenheder, hvis Krav kun kan dækkes gennem Arbejde, det vil sige gennem Produktion. Det er dette Udgangspunkt, man skulde tage i alle økonomiske Spørgsmaal, men som man desto værre i vor Tid og paa Grund af hele den Læremetode, vi bruger i Nationaløkonomien, altid lader ligge. Fornødenhederne er Udgangspunktet for al Økonomi, Fornødenhederne, som de lever i Menneskene, Fornødenhederne, der kræver et Arbejde, en Produktion, og der er det ejendommelige ved de menneskelige Fornødenheder i Modsætning til Dyrenes — Dyrene har jo ogsaa Fornødenheder —, at sidstnævnte ikke fører til et økonomisk Liv som i det menneskelige Samfund, og det gør de ikke, fordi der er den Artsforskil mellem Dyrenes Fornødenheder og vore, at vore er udvidelige, og det er Dyrenes ikke, Dyrenes er konstante. Men da vore Fornødenheder er udvidelige, ikke alene saaledes at forstaa, at de *kan* udvides, men saaledes, at de *maa* udvides — det kan ske langsommere eller hurtigere, men de maa udvides overalt, hvor det menneskelige Samfund er i Vækst —, saa stilles det menneskelige Samfund stadig overfor det samme Problem, ligegyldigt, hvilken Tid det lever i, om i Oldtiden, i Middelalderen eller i Nutiden: stadig skal der produceres mere for at tilfredstille